ГОДИНА XIX. НА ЦЕТИЊУ, У СУБОТУ, 4 АВГУСТА 1890. БРОЈ 32.

Излази суботом.

Цијена:

За ЦРНУ ГОРУ и АУСТРО-УГАРСКУ (с БОСНОМ и ХЕРЦЕГОВИНОМ) на годину 6 ф., на по год 3 ф., на четврт године 1 ф и 50 новчића.

За све остале земље у ЈЕВРОПИ и АМЕРИЦИ: на годину 20 франака, на по године 10 франака, на четврт године 5 франака.

ГЛАС ЦРНОГОРЦА

ЛИСТ ЗА ПОЛИТИКУ И КЊИЖЕВНОСТ.

Претплата шаље се у плаћеним писмима непосредно администрацији „Гласа Црногорца на Цетиње, а може се и картом упутницом на пошту у Котор. Дописи шаљу се уредништву. Рукописи се не враћају.

За огласе плаћа се од реда 5 новчића. За веће и на дуж вријеме мање.

ТРИДЕСЕТ ГОДИНА.

ЦЕТИЊЕ, 2 августа 1890.

Тридесет година навршује се данас, од како је Његово Височанство, наш Господар и Књаз Никола I, срећно завладао Црном Гором.

Тридесет година! И у животу обичног човјека то је крупна ријеч, то је велики размак времена, то је један вијек, читав људски вијек. У том вијеку има по који тренутак, у коме се збије сва радост и благодат једнога живота, а благо ономе, коме се ни једнога грена није зажељело: „боље да се нијесам ни родио!“

И сваком обичном човјеку мило је такова дана осврнути се на прошлост, а камо ли Владаоцу, који се, иза толиких догађаја, иза толиких тренутака најузвишеније радости, иза толиких часова мушкога рада и јуначког прегнућа, па и понеке дубоке туге и жалости, сад још налази, Богу хвала, у јеку своје снаге, како умне тако и тјелесне.

Нијесмо наумили овдје причати о витештву и умљу, којим је испуњен тај свијетли низ година. То не може стати на један лист, читаве ће књиге приповиједати о томе, далеком потомству.

У сав свијет је познато и признато, да су тих 30 година сјајно оправдале двије људске врлине, које се казују у самом имену нашега Владаоца: Чело ће му вјечно красити вијенац **Побједе** — NIKH —, а највиша мисао и брига бјеше Му вазда **Народ** — ΛΑΟΣ. У таком народу само могаше и понићи и развити се такова снага, јер народ је црногорски ваистину λαος „народ од крша.“

За тих тридесет година бјеше се богиња српске побједе склонила у ове крше, чекајући ваљда обнову велике српске државе.

Никад, од како је свијета и вијека, мањи народ није показао више јунаштва, од народа црногорског под владом и управом Књаза Николе I. Не може се мислити да је то јунаштво потпуно наплаћено добитком нових крајева, и ако је тај добитак, према старим границама, толики, да би Добитнику, у римско доба, набавио славни назив Augustus — Умножитељ.

Колико је пак чинио наш Владар, у Својој непрестаној бризи за народ, у мирно доба, то још гледамо сваки дан. О томе нам причају толике нове школе, цркве и просвјетни заводи, о томе нам свједоче толики нови путови, мостови, водоводи и остале уредбе чојства и питомости, поникле под Његовом владом. Црна Гора заузеће свијетло мјесто у историји српске књиге и културе за тих тридесет година.

Но, запитаће нас можда ко, не ваистину Црногорац, него који „пријатељ“ са стране, — кад вам даде толика блага, што вам не дарова оно што многи народи сматрају не само као највиши дар владалачки, но баш као своје право, што вам не дарова устав, грађанске слободе, што не подијели власт са својим народом?

Устав? Заиста би то био дар, који би се одликовао многом благодати, а највише — цјенећом. Владалац, који овако озбиљно и савјесно схвата своје владарске дужности, као наш Узвишени Господар, више би угодио Себи таким даром, но своме народу. Тим би скинуо са Себе сву одговорност пред потомством за државне послове, и опростио би се вишине рада и дужности највише управе, а остала би сва највиша владалачка права, само са више угодности. Није дакле наш витешки Владар зато укратио тај дар Своме народу, што му је жао дијелити власт, но ваистину само, што је увјерен, да не би тим усрећио Свог народа.

Тридесет година рада и напретка, успјеха и славе, увјенчане породичком сјеном и свечаним прогласом „Јединог Искреног Пријатеља“ Силног Цара Рускога, све је то тако тврдо спојило вјеру, љубав и паду црногорског народа са његовим Свијетлим Владаоцем, да би сваки попуштај тога споја причинио народу више јада и невоље по олакшице и угодности.

Народ је црногорски захвалан своме Господару исто тако на свему ономе што му је за ових тридесет година даровао, као и на ономе, од чега га је сачувао, те се зато и моли Свевишњему сваком приликом, да му поживи Свијетлог Владаоца и одржи у најбољем здрављу и у пуној снази ума и духа, до најдаље међе људскога вијека.

ОБЈАВА ПОМОРЦИМА.

Од данас постављен је прваши фењер на лантерну, „Волујица“ који се види 10 морских миља.

Толико односно на пређашњу објаву 14 јуна т. г. број 612.

AVVISO AI NAVIGANTI.

Da oggi viene nuovamente posto il fanale sulla lanterna, „Voluizza“ visibile 10 miglia marittime.

Tanto in relazione all' avviso 14 giugno a. c. № 622.

Цетиње, 2 августа 1890.

Број 836.

Из канцеларије:

ПОМОРСКОГ ОДЈЕЉЕЊА.

ТЕЛЕГРАМИ „ГЛ. ЦРНОГОРЦА“.

БЕЧ, 28 јула. — Краљицу Наталију очекују у Бадену, код Беча.

БУКУРЕШТ, 28 јула. — Краљ ће кренути 1 августа у иностранство. Прво ће у Ишлу походити Кесара.

ПЕТРОГРАД, 28 јула. — Проглашен је закон, којим се главница $4\frac{1}{2}$ по стотних, обвезница курко-харковско-азовске жељезнице повишава са 9 милијона рубаља.

ПЕТРОГРАД, 29 јула. — Царска породица настанила се јучер у Красном Селу. „Новое Время“ јавља да ће један ђенерао француског ђенер. штаба бити при руским великим мановрама између Нарве и Краснога Села.

ХЕЛГОЛАНД, 29 јула. — Синоћ је предат оток Хелголанд њемачком царству. Сјутра овдје очекују Цара Вилхелма и спремају вељи дочек.

БУКУРЕШТ, 29 јула. — Лаховари полази сјутра у Француску. Ђенерао Мано биће му замјеник у управи иностраних дјела. Ц. руски министар Хитрово кренуо је на допуст.

БЕРЛИН, 29 јула. — Завршен је међународни љекарски скуп.

ХЕЛГОЛАНД, 30 јула. — Цар Вилхелм са братом Хенриком дошао је јучер пред подне и дочекан одушевљено. Исту вечер кренуо је Цар у Берлин.

БРИСЕЛ, 30 јула. — Јучер је био велики скуп социјалиста, да се уведе опште гласање (suffrage universel). Све је било у реду. Плаховита киша разгонила је скуп.

БЕРЛИН, 30 јула. — „Norddeutsche Allg. Zeit.“ пориче поуздано глас, да ће Краљеви Белгије и Шведске доћи на њемачке мановре. Доћиће само Кесар Фрањо Јосиф на мановре у Слезији.

АТИНА, 30 јула. — Предаја берата, без икаквих услова, овдје је много узбунила народ. Овдје су се надали од оставке селенског патријарха, да ће, ако не зауставити берата, бар препначити предају у корист јелинску. Владини листови, који до сад бјеху много умјерени, на један пут почињу жестоко писати. „Палингенесија“ и „Нх-е фимерис“ завршују своје чланке истим ријечима: „Цијело јелинство, коме је вјера и правица погом згажена, ставља се у обрану.“ „Палингенесија“ још каже: „Порта је прекршила право вријеђајући уговоре на штету својих православних подложника.“

Поиљедице неправде осјетиће се. — Увјеравају да влада за сад не мисли ништа чинити, но мора гледати како да не дâ прилике опозицији при изборима, да напада владу због пере да у тој ствари.

БИОГРАД, 30 јула. — Друга класа народне војске биће позвата на вјежбање мјесеца августа.

РИМ, 30 јула. — Папа је даровао намјеснику далматинском, Блажековићу, велики крст Григоријев. (Лијепо. Но ми смо више разбирали, ко ће бити владика у Задру, па смо морали из новина дознати да је завладичен архим. др. Никод. Милаш, а наш кор. биро о томе мучи. Ур. Гл. Црн.“

ЛОНДОН, 1 августа. — У доњем дому изјавио је Фаргуен, да влада сад није наумила чинити ништа према споменици јерменске црквене скупштине патријарху Ахикјору. Властелинском дому предао је лорд Солзбери погодбу атло-француску и рече, да су Француска и Инглеска измјеном нота признале, да та погодба неће бити на штету Турске и њених права на земље јужно од Трипоља.

БЕРЛИН, 1 августа. — Цар ће кренути у Русију сјутра на подне.

ТРСТ, 2 августа. — Два батаљона војске из Босне и Херцеговине, на путу у Беч, дошла су амо. Власти су их свечано дочекале.

ПЕТРОГРАД, 2 августа. — По најскоријим наредбама стиже Цар Вилхелм 5 августа на 5 часова вечери у Нерву, гдје остаје до 9 августа, слава Преображенског пука биће 6 августа, мановре од 7 до 10 августа. Цар креће 10-ог у Гомонтов, 11-ог и 12-ог биће у Петрограду.

ЦАРИГРАД, 2 августа. — Agence de Constantinople јавља, да ни у владиним круговима, ни у српском посланству нико ништа не зна о томе, да је Србија искала да се српске владике допусте у Маћедонији и да се обнови српска патријаршија у Пећи.

БЕЧ, 3 августа. — Краљ румунски и принц Фердинанд (наиљедник румунски?) дошли су амо. По жељи Краљевој није било званична дочека. Калноки је био примљен у Краља Карла, аудијенција је трајала два часа. Краљ креће сјутра у Ишл.

БЕРЛИН, 3 августа. — Цар је кренуо са канцеларом у Кил, гдје ће се укрцати за Русију.

КИЛ, 3 августа. — Цар је стигао на $7\frac{1}{2}$ часа вече.

ПЕТРОГРАД, 3 августа. — Војска почиње кретати према Нерви, на мановре. Ђенерао Гурко из Варшаве и Драгомиров из Кијева водиће војску један против другог на мановрама у Волхинији. Наредбе ради вишег надзора око безбиједности, у Петрограду и другим градовима царства, продужиле су се на годину дана. Цар и Царица стижу 5 августа у Нерву, ради дочека Цара њемачког.

ЛОНДОН, 3 августа. — (Депеша Лојдова). Инглеско вел. посланство из Цариграда јавља, да је у Николајеву било седам случајева под сумњом колере, пет су умрли. Турска је наредила надзор довоза из Црнога Мора.

СРИЈЕДАЦ, 3 августа. — Обљетница избора принца Фердинанда светкована је по свој Бугарској. Приликом дана рођења Краља Србије, сви су консулати истакли заставе, министри и консули су походили преставника Србије. Принца Фердинанда очекују сјутра.

БИОГРАД, 3 августа. — На дан рођења Краљева све новине, без разлике странке, доносе родољубиве чланке. Друга класа народне војске неће добити пушака берданака.

ИЗ НОВИНА.

И ако су берати већ издати бугарскијем владикама у Маћедонији, ипак доносимо овај извјештај биоградских листова о збору Србо-Маћедоније:

У јучерашњем броју јавили смо, у недјељу је код „Коларца“ био збор Србо-Маћедонаца, те да протестују против постављања бугарских владика у Македонији и Ст. Србији. Збор је био одлично посвећен, на коме су највише били заступљени Македонци и Старо Србијанци, а послѣ Биограђани и други родољуби из унутрашњости. На овом збору био је и г. Сава Бјелановић, уредник Задарског „Српског Гласа“, који се од неколико дана бави у нашој средини. Огромна нова слава Коларчеве пивнице била је дупке пуна народа, да је било милина погледати како се измијешало србо македонска и старо-србијансканошња с јевроском. Пошто сав свијет није могао стати у салу, то га је било и у башти, која је била пуна. Свијет из баште слушао је говоре кроз отворене прозоре на сали. Свијета је на збору било око 4000 душа.

Тачно у 4½ часа послѣ подне збор је отворио Македонац г. Лаза Дума говором, у коме је изнио узроке сазива овога збора, па је за тим предложио збору да избере предсѣдника, г. Дума предложи г. Косту Шуменковића, нашто збор једногласно пристаде, поздравивши г. Шуменковића са: живио!

Г. Шуменковић, пошто се најприје заблагодари на почасти, која му је указана тиме да предсѣдава тако сјајно посѣћеном и у патриотској цијели сазваном збору, рече како ће на овом збору учинити све што му силе допуштају, па затим замоли збор да избере потпредсѣдника.

На предлог г. Милоша Војковића збор једногласно изабра за потпресѣдника г. Косту Гинића, а за секретаре, на предлог пресѣдников, г. г. Лазу Думу и Николу Савића. За овим пресѣдник даде ријеч. Лази Думи, који напомену зашто је сазван овај скуп. Стране пропаганде, католичка протестанска, а нарочито бугарска, уништиће нашу српску народност и наш српски језик у Ст. Србији а нарочито у Македонији, а то ће се врло лако постићи преко туђинског свештенства у тим српским крајевима. Султан је поставио у Скопљу, Веселу, и Охриду, у тим чисто српским крајевима, бугарске владике, а то су мјеста и крајеви гдје су се одили и радили на српској просвјети српски свеци св. Наум и св. Климентије, ђаци срп. просветитеља Св. Саве. Ми као поданици Султанови имамо право да се савјетујемо о мјерама, које треба предузети те да наш народ не изгуби свој језик и своју народност. Питање о народности у Македонији и Старој Србији претресано је већ толико пута и разнолике, и разне туђинске пропаганде хоће да нам поричу народност у тим нашим крајевима, али они то не могу да постигну. Народност и језик у Македонији и Ст. Србији српски су па ма шта радиле и урадиле сила и туђе пропаганде. Највећи научници у прошломе вијеку и садашњем доказали су да у Македонији живе Срби (Јастребов, Гопчевић). Бугари су употребљавали и употребљују сва могућа средства да наш народ у Македонији одроде од своје народности и језика. Најаче им је и најглавније средство бугарска егзархија, која је по називу религиозна установа а у ствари чисто политичка непријатељска српском имену и српском језику. Егзархија ради на ширењу бугаризма и уништењу српског елемента у Македонији преко свештенства. Наш народ у Македонији нема својих српских свештеника и онда са свим природно иде егзахирском свештенику, који вели да је православни свештеник и да је дошао само да служи службу божију, а овамо учи га да на слави и не сјече колач, да се не зове Србин, но Блгарин, да његов обичај није српски но блгарски, одучава га од свију српских обичаја. На тај начин они мало по мало успјевају са својом пропагандом код нашег тамошњег свијета тим прије, што свакога, који се зове Србин, турске власти немилице гоне. Они преко нарочитих људи уништавају све наше обичаје и све наше споменике, којима се доказује да су становници Македоније Срби и да је језик њихов српски. У овоме нам грдне штете чини неки архимандрит Мелентије из Прилипа, који је плаћено оруђе бугарске пропаганде. Као што се дакле види, Бугари свима средствима раде да свијету покажу како су народ и језик у Македонији бугарски, ни мало се не обзирући што су научници доказали да у Македонији живе Срби и да говоре српским језиком. Тако је обични још у прошлом вијеку доказао да је народ у Македонији српски да је говор његов српски. Јосиф Миље тврди да је мијачко племе у Македонији српска раса, да је његов говор српски, да је његовом говору коријен и основа српска. Да је народ у Македонији српски и да је македонски говор само једно наречје српског говора, доказали су, поред страних научника, још и Милојевић, Веселиновић, Бан, Карић и други. За бољи доказ да је народ у Македонији српски, наводи тврђења самих Македонаца: Деспота, Баковића, Алексића, Пуљевскога, који сви тврде да у Македонији живе Срби и да је језик њихов српски. Пољевски је још прије 20 година штампао за Македонце речник албанско-српски турски, а не и бугарски. Он вели да наш народ у Македонији не разуміје бугарски језик, те је за то и написао овај речник за мијаско племе македонских Срба.

Према овоме имају ли право Бугари да постављају своје владике у Македонији? (Збор као из једног грла повика: немају никакво право). То би им се могло дозволити, и имали би право, кад би у Македонији живјели Бугари. Али кад у Македонији не живе Бугари већ Срби, онда постављање њихових владика у Македонији има чисто политичку циљ. Владике ће им дакле служити као тајни агенти. Они ће преко свештеника, који су у непосредном додиру с народом те и утичу на њега, радити да нас одроде од наше народности и да нас претопе у татарско-бугарски народ. (Тако је. Живио!) Ја предлажем, браћо Македонци, да уложимо протест против бугарских владика у нашој српској Македонији и Ст. Србији, и да умолимо Његово Величанство Султан да обустави шиљање владика у Македонију и Стару Србију, јер то захтијевају колико интереси наши, толико и интереси саме Турске. Ваља само поменути како су бугарске владике прије 1878 оклеветали нашу браћу само за то што су рекли да су Срби, те за то још и данас леже у Канли Кули у Солуну. (Тако је, Живио!) Овим садашњим постављањем може настати онаква иста анархија, каква је била и прије 1878, а такво стање може да изазива само потресе, трзавице и немире у Турској, што по њу никако не може бити добро. Да га умолимо да томе стане на пут, иначе ми скидамо са себе сваку одговорност за рђаве послѣдице, које ће неминовно настати из тога стања. Даље дужност нам је да захвалимо српској влади што нам је као страним подајницима (ако сте страни подајници ви сте опет наша браћа Срби живјели!) дозволила да код наше браће уживамо сваку слободу, што нам је дала склониште и што нам је дозволила те смо се данас могли скупити да се договоримо о нашим јадима и нашим болима. Завршујући овај говор, не могу а да не узвикнем: Живјело Српство! (Дуготрајно и одушевљено: Живјело, Живјело!)

Збор је примио једнодушно ову рекламацију:

1. Да у Македонији и Старој Србији, живе Срби, чему је доказ слава, српске народне пјесме, народни обичаји и језик; 2. да је постављање бугарских владика у Македонији и Старој Србији атентат на српску народност у тим чисто српским крајевима, јер је егзахија чисто политичка установа, која преко свога свештенства ради на пропагандисању бугаризма у срп. крајевима, док Срби немају својих владика и свјештеника у Македонији и Ст. Србији, који ће штитити српски елеменат од стране пропаганде; 3. да се умоли Султан да тргне постављање бугарских владика у тим крајевима или да дозволи постављање српских владика и свјештеника у Македонији и Ст. Србији; да се умоли руски цар да потпомогне правдену ствар српског елемента у тим крајевима од бугаризма; да се изјави благодарност васеленском патријарху на протесту против постављања бугарских владика у Македонији и Ст. Србији и да се умоли да и даље брани правдену ствар православне цркве у тим српским крајевима од бугарске шизме.

Та документа, потписана нарочитим одбором, гласе на македонском наречју:

„Његовом Височанству Султано Абдул Хамиду II. — Збор од Србо-Маћедонци и Старо-Србијанци, саборни во име на своје едновјерни едноплемени браћа у Отоманскана Империја, давећи и со ова прилика на Његово Височанство Султана израз од дубока оданост, моли га да биди милостив према вернана раја, Српски Народ у Стара Србија и Маћедонија, и да не дава на Бугарски те владици со свој интриги да разрођават оно, што је по крв и вера врзано и да убива дух на српска народност код нас и тако да створат раздор во земјата.

„Србо Маћедонци и Старо-Србијанци се на деват, да ће бидат пред Њ. Величанство сви народности во Његова држава еднаке, и да ће их одржи со једнаква милост во вјерност спрам себе. Ербо ево денеска Бугари мислат да ни отмат оно што су нам сви Султани од Косово чували, поједе се надеваме, оти Њ. В неће да не пренебрегни Српските жељи пошто су те жељи управљене на чување мира, ред и целокупност Турске Империје, зашто постављање бугарских влавика од пре 1878-г. још и ден денеска је жива успомена со живнине зли последици, како према Турска Империја, тако и према Српска народност.

„Његовом Императорском Величанству Цару Руском Атександру III. — Збор од Србо Маћедонци и Старо-Србијанци, саборни во име на својте едноверни и едноплемени браћа у Отоманскана Империја, моли браћа у Отоманство Величанство Цара Руског да не украти Српском Народу у Стара Србија и Маћедонија своја моћна заштита и да недопусти да га бугарски Владици одрођават од свој српски браћа, со кој су они делили срећу и несрећу у прошлост и со кој хоће да су солидарни и у бидућност.

„Српска ствар во Маћедонији едновремено је и ствар православља, зашто бугарска пропаганда работи заедно у друштву со католички и протестански мисији, не може бити Русија не мисли со ова прилика да се одречи своја традиционална улога и заштитница вере и православља.

„Његовој Светлости Васеленском Патријарху. — Збор од Србо-Маћедонци и Старо Сбијанци собрани во име на својте едноверни и едноплемени браћа у Отманскана Империја држи за своја дужност да Његовој Светлости Васеленском Патријарху изјави захвалност на досегашно заузимање да се српски народ у Маћедонија и Стара-Србија заштити од интриги шизатичких егзархиских владика.

„Збор едновремено моли Њ. Светост да и у будуће не на пусти свој верни синови, него ради по добра одабрана од шизматичке пропаганде да им пошље владици од Српска народност, који би верни Патријарху а врзани по крв на народност со народ заденички истинито и искрено послужили само на едина света православна црква.“

ДОПИСИ.

Дурмитор, 17 јула. — Ево нас на Комарским Катунима! Заогрнут струком сједим под једним саврдаком уз огањ, док Ви тамо и јутрње сунце избјегавате — и пишем ове ретке. Знам, да се нијесте ужељели ни мене ни мојега дописа, али имајте стрпљења нећу дуљити.

„Збогом, оче Игумане! Од срца Вам хвала!“ „Срећан пут! Бог вам био у помоћи!“ отпоздрави отац Петроније при кретању нашем из Острога, отпратив нас до манастирске капије. Спустисмо се али чекајте, да Вам причам о Острогу, и ако ми је перо за тај посао и сувише тупо.

Као што сам Вам писао, у Острог приспјесмо у суботу вече. Како дошли сјели за готову софру. При вечери сам драгоманио оцу Игуману и Балдаћи-у, што ме не бијаше воља, јер не вијех уре, да ми се доватит мека душека. Отац Игуман примјетив то упита нас: хоћемо ли спавати? Ја брже боље: „Хоћемо!“ Уведе нас у собу „Лаку ноћ“. „Buona notte“ одврати Балдаћи. Ја немам кад, но се загледао у меку постељу, па чисто жалим, што Острог није даље, како бих се боље уморио, да слаће починем. Освану нећеља! Одосмо у горњи Манастир, да се поклонимо Свецу. Нијесмо кадри описати Вам утисак, који је на мене учинио горњи манастир. Све сами крш и литица! Крозањ не може човјек исправљен ходити, но се мора погнут тискати кроз избе и ћелије његове! Ту је свету пећину Бог отворио: припремио тврди бедем борцима вјере и народности српске, да им служи за обрану од турске навале. У те исте пећине Војвода Мирко са четрдесет вјерних црногораца затворен, дочекао је негда турску војску, јуначки бранио свети крш и довикавао лавовским гласом: „и само дотле, до тог камена, до тог бедема, ногом ћеш стати“. . . . . Тако и би!

Ал гле, ја Вам причам и ономе, што Ви и сваки србин мора знати!

Вратисмо се у доњи манастир, пошто нас је отац Христифор, врло пријатан старац, лијепо угостио.

Сјутра дан уз греде и разгледасмо острошке Драме, ђе се војска силног сулејмана тврдо ушанчила била и сниједала о сјајној побједи над шаком Црногорца готових умријети „за крст часни и слободу златну“. Али се љуто превари; долеће им иза леђа Војвода Петар. Послије дуга боја, морадоше Турци оставити своје дивне позиције и бјежати стрмоглавице низ острошке греде. Црногорско јунаштво свуда се признаје, али не у онолико, колико је у самој ствари! Јер уз онакве крше изаћи, као што су острошки Драми — и побједу одржати, ђе зрна звижде око тебе, којој је само Црногорац, „живи пламен“! С острошких Драма спустисмо се полако к манастиру мислећи непрестано о црногорској побједи и турској погибији!

У уторник зором разгледасмо изворе Перућице и Зете, а у Сриједу кренусмо кроз Пјешивце у Никшићe.

Пред Чаћалицом приспјесмо у само подне. Немогасмо никако, а да не свернемо на оно мјесто, ђе Црногорци бој бијаху, да освоје „Чаћалицу са кулама“! Пошто се мало позабависмо и разгледасмо турску некад тврђаву, одосмо у нову варош, која је доста напредовала за ово неколико година. Ако и одсад унапређује по установљеном плану, постаће Никшић једна врло лијепа варош. У Никшићу смо имали част бити примљени од Г. Војводе Ш. Петровића, који нас је читаво по сата код себе задржао. Кад одосмо од Г. Војводе, разгледнемо величанствену цркву, која се гради на врх једне главице, за спомен Владици Данилу — основачу сретно владајуће лозе Петровића. Ту више коначисмо у Никшићима, па зором у четвртак пут Војника, ђе се забависмо два дана под једним саврдаком. У те два дана оживјесмо, уживајући лијепи планински ваздух и срчући вареннике и јамуже. Колико је Балдаћи-у пријало млијеко, ево доказа: Једног дана за ручком, диже се Балдаћи, да довати каплић кисјелога млијека, кад на један пут удари главом о суд и виши дио млијека изли му се на главу. Стаде велики смијех међу нама; још виши, кад угледасмо — Балдаћина ђе лиже млијеко око уста, које му се слијевало. Кад се насркао тек онда затражи воде да се пере.

У Нећељу у јутру, кренусмо пут Шавника на ручак, па отоле пут Буковице на конак.

Зором у понедјељник кренусмо пут Дурмитора, ђе се и сад здраво налазимо и ђе се мислимо неколико дана задржат.

О Дурмитору други пут!

Да сте ми здраво! **Б. Р.**

Бар, 19 јуна. — Као и сваке тако и ове године, као што је познато, ми смо Мухамеданци у здрађе нашег Витешког Господара добро и уредно светковали мали Бајрам „Иди — Адха“,

У петак 13 о. м. Муфти Ефенди црногорски из Подгорице жицом јавио је нашем кадији овако:

Кадији Бар

У суботу „Арефе“ а у Нећељу Бајрам.

На основу телеграма, кадија је разаслао глас, да је у Нећељу Бајрам. Радујући се томе величанственом дану, свакоме је заиграло срце, молећи свемогућег Творца, да дуго поживи нашег Витешког Господара и да узвиши Његов пријестол, — који нам је дозволио да можемо слободно светковати наше бајраме — и који нам је добавио Муфтију из Цариграда да се стара за нашу вјеру.

Пошли смо 15 ог. м. у Нећељу у јутро Сабахом у Бого-моље — џамије — у свечаним хаљинама обучени, пошто смо клањали Бајрам на 6 и 4 мин. у јутро, почело се благодарење — „Дуа“ — и пошто се „дуа“ свршила разишли — смо се својим кућама да кољемо „курбане“ — овнове, — послије смо почели ићи један у другога да честитамо бајрам а најприје, као и обично код ађутанта Њ. Височанста г Али бега Аџи Селим-беговића, код окр. капетана Зеинел-бега Омер — башића, код кадије Усеин Ефендије и т. д.

Ала је дивно чути а камоли гледати како браћа Црногорци од све три вјероисповијетсти иду на оваке благе и свечане дане један у другога — а кад човјек у оваке дане дође у нашу пјацу и кад види да су све бутиге затворене; неможе а да не замисли и да не рече: Срби „ево снаге ево среће међу браћом црногорцима, који један другоме вјеру поштују“.

Тако браћо, па ће нам и Бог помоћи! —

Мурат хоџа Караџузовић.

Валовито Бријестово 20 јуна. — Прошле године 18 априла, јављено је са овога мјеста у цијењеном листу „Гл. Црногорца“ о изради путова, међу којијема се спомиње, као главни пут преко врха Тараша, о којему је јављено да се је живо отпочео радити. До душе, перо и држало истине јер онда имаше изгледа, да ће се довршити, а види се из тога, што је у сред трвјаве овога врха изграђено неколика метра, па је на један пут прекиден, те изгледа не уредан.

Још онога пута, када се изазвала сама народна миса и пријека брига, да се ови тешки пролаз поправи, главни управитељ државнијех грађевина, Г: Филип Петровић, поред највеће потребе овога народа изволио је обећати прахâ, што би потребовало, па да се испуни народна мисао о овоме путу, шта више: ручни по ђекоји материјал и по жељи околног народа, да је нарочито послао повјерјента (sic!) г. Сава Ивова Његуша, да га спламнира, куда би им најлакше било. — Зато се племенитоме управитељу признаје по ред добротворности: и правичност — не уморно тежња на корист народа, те са тога, као и са много другога, овијем путем шаље му се јавна благодарност.

Жао ми је, што перо не кити довршетак овога пута, али боље је рећи једну истину, но триста неистинитијех, па се и не може красноречиво јавити.. До душе, доста је спријечила неродица прошле године, те је пут на томе застао, али се види и то: да је и несагласност завладала, која га је у великом дијелу спријечила, да, и ономе које му је била прилика да благом поуком постакне народ на користан рад а међу тим попуштио, може се замјерити,

што није више гледао корист народну, — без обзира на своју личну. То мислим да није сувишно рећи; а онај, који буде на себи такву погрешку осјетио сам ће је и признати без икаква околешавања, јер, као што се може немарност али не знање увући у човјека, тако је може полагано и нестати само када човјек оће. — Може бити, да би човјек рекао: „од толико“ година, да се иде таквијем путем, па се је живјело. Јели разлог? — Није — Како која година, тако помоћу Божјом све напредније у свему, па и у израду путова, о којијема у много зависи честити људски живот.

Да би упознао поштованог читаоца са овијем путом, молим да бисте ми и ово неколико редака печатали у цијењеном листу („Гл. Црн.“):

Пут преко врха Тараша иде од Данилова-града к планини кроз тврђаве, око њега се налази много народа, који се служи непрестано дану ноћу овијем путем, па када би стране туда наишао, могао би виђети, ђе непрестано се туда носи гора, (дрвена грађа) која се ради у нашијем планинама, а употребљује се на корист градова и народцијех потреба; Сваки седми дан иду тим путем к пазару — носе и водећи разне трговине. На жалост, њим једва може говече проћи. Ђе је та корист, када би се овај пут поправио, не боље него штоје отпочет, као шта пређе споменусмо а Бог зна, није толика превелика тешкоћа; када би се прегло брзо би се довршио.

Г. командијер Крсто Бошковић и ако он, са својом браћом, није баш тако у додир са овијем путом: рекао је, да је од велике користи пријенути и ови пут проломити, „па колика се ту потреба укажује“, рече, и ја својевољно с баталијоном притрчао бих у помоћ“. Зато се племенитој браћи“ овим путем изјављује захвала и признање на доброј вољи и готовости.

Надамо се да ће живост овога народа, коју је свакада имао, како у другијема пословима тако и у овијема поново покренути миса и да ће скоријем временом устати сложно да се овај пут доврши тада ћемо се јавити ако Бог да одушевљени са вјерном и дивном сликом, како се је довршио —

Без разлике, сложно устајмо свуда ђе се потреба укажује — молећи се Творцу, за здравље Нашег општељубљеног Господара и за оне који се о напретку старају.

Лазар Јовановић Б.

Одеса 24 јула. — Знам да ће занимати већи дио ваших читалаца ако вам неколико родака напишем о одеској историји, или боље о постанку Одесе. Простор који данас Одеса заузима, био је познат још у II. вијеку послије Христова рождества. На овоме мјесту било је мало насељење назвато истријски пристан. У III. и IV. вијеку то је мјесто било срушено и тек у XIV. вијеку на истом мјесту находимо мало насељење Качибеј, које се послије претворило у малу турску тврђаву под именом Гаџибеј или Хаџибеј. 14 септембра 1779 године генерал-мајор де Рибасомъ, јуришом отео је тврђаву од турака, а по Јашком уговору 29 дек. 1791 год. била је на увијек сједињена с Русијом. Године 1793 на високом бријегу Хаџибеја, ударен је темељ тврђави за 120 топова и 2000 људи гарнизона, а год. 1794 тврђава доби назвање града и све уреде војеног утврђења. Почетак живота Одесе броји се од 22 августа 1794, од дана кад је била основана прва црква. 1795 год. име Хаџибеја губи се, а замјењује га Одеса. Ово име дала је императорска Акад. Наука, у спомен старог грчког насељења — Одесос, које бјеше једно 45 километара к западу од Хаџибеја. Име „Одеса“ први се пут среће у официјалним списима 10 и 17 јануара 1795 године. Од ово доба почима врло јако развијање у Одеси. Глуха турска тврђава претворила се у најљепши руски град на југу. Одеса је данас једна међу најбогатијим руским варошима са својијех преко 300.000 становника; центар је руској јужној трговини. И то вам је Одеса!

У мом некадашњем допису обећао сам, даћу ако ми дозволите, рећи коју о нашој трговини.

Морам прије свега претпоставити, да ако ико на овоме свијету, ја сам заиста пријатељ слободе у свакоме погледу, па и у трговини. Надам се дакле да ми нико неће замјерити, ако коју и неповољну истину напишем.

Гдје се слобода од памтивијека до миле воље ужива; гдје за слободу потоци крви потекоше, ту је право, као што је све остало, да је и трговина свакоме слободна. У слободној земљи као што је наша Црна Гора, право је да и наши трговци уживају подпуну слободу у своме раду. На све ово, ја као Црногорац, немам што примјетити. Слобода у слободи! Али... Као што свака ствар тако и трговци са својом трговином мора да имају неке границе. Неки, ма и најмањи, надзор, наша влада требало би да употреби. Многе скитнице било арбанашке или из другијех крајева, којим се не зна ни имена ни сјемена, дођоше у наше главније вароши и без да их ико пита ни откле су, ни што су, на косу, отворе своје трговачке радове са овијем програмом: ако ми иђе добро посао, биће добро; ако одезло, биће ипак добро! Овакијем програмом, не да се погријешити ни у каквој врсти трговине; јер ако дотичноме дошљаку започети рад на добро окрене, мора да му је заиста добро; иначе он покупи „шаторе“ и враћа се откле је и дошао, остајући назад на своме, т. ј. на истој главници коју је и донио, на нули! Многи и закуче гдје што могу, па оду и без трага и без гласа откле су и дошли. Тријестински и други трговци, ако му дотични дошљак остане дужан, неће казати преварио ме је неки скитница, него ће рећи, Црногорац ми дугује; Црногорац ме преварио, негледећ што је дотичном непознато и мјесто гдје се родио. Доста је што је живио у Црној Гори, рећи ће дужитељ, ја сам мислио да је Црногорац, зато сам му и вјеровао.

За мог боравка у Црној Гори, више сам таких случајева упамтио. Видио сам их неколицину који пошто банкротиране у Скадру или у којем другоме мјесту, онда дојурише у наше главне вароши па и на само Цетиње, да постану заслужни повјерења, да постану невини као голубице. Десили се да га и у Црној Гори срећа не послужи, а он ти опет оставља и сели из Црне Горе, негубеђ ни главнице ни образа! Међутијем знатели ко губи? Црна Гора и црногорска трговина.

Највећа је погрјешка овијех наших трговаца те кажу: „нека мој син изучи понешто писати и рачунати, па нека буде трговац“. Напротив ја тврдим, да ако икоме на овом свијету наука треба, трговац, ако такав није само по имену, треба да је учен што је могуће више. Ни у једној струци не наилази се на толике потешкоће као у трговини; сваког боговетног дана трговцу је нових и наванредних препона да савлада; зато му треба познавати и нешто више од саме „читанке“ и рачунице. Ако икоме, то је трговцу од пријеке нужде познавати што је могуће више јевропскијех језика; трговац треба да као у прсте познаје: и гдје се што произваћа, и гдје су дотични индустријални производи бољи и јевтинији; на послједку, трговац мора да се разумије у све што у трговину спада. Овакав мора бити прави трговац.

У нас у Црној Гори, барем за сада, оволико не треба; јер у нас велике и замашне трговине нема. Али и ситној детаљној трговини, потребита је нека вјештина: трговци ипак треба да су трговци!

Кад би мој глас могао допријети гдје треба ја бих овако казао: Као што је у свему, осталом, нека и трговци у своме раду уживају подпуну слободу. Али прије неголи ће којиму драго дошљак отворити ма какав трговачки рад у Црној Гори, требало би да га наше власти упитају: Ко му је отац? Откле је? Ђе је пријед живио? Имали свједоџбу свог дотадањег понашања? Јели подобан за трговачки рад који намјерава предузети? Имали потребиту главницу за свој рад? Које повјерење ужива у трговачкоме свијету и код којег трговца? Оволико барем наше власти требало би да знаду, прије него ма буд коме дошљаку, трговачки рад у Црној Гори дозволе.

Сваки трговац, био већи или мањи, био Црногорац или странац, морао би имати у потпуноме реду своје рачунске књиге (протоколе), у којима би морао дневно биљежит све што прима и од кога прима; све што издаје и ко му издаје; у једну ријеч: приход и расход. Овијем књигама потребито је, да су им странице тачно нумерисате, а сви листови шпагом скроз и скроз увезани, који, шпаг, треба печатом дотичне власти запечатати, испод којег потребито је убиљежити датум кад је књига дотичноме трговцу уручена; а то да трговац у свакоме случају, повољном или неповољном, може доказати све што је радио и како је радио. Ниједан трговац, па био и најмањи, без оваквијех књига неби смио бити. Ни једна власт па и наши судови, тражбу ма којег трговца, ако му рачунске књиге у реду нијесу, неби морали у обзир узимати. Рачуни у тијем књигама треба да су тачни и чисто лијепим рукописом написати, са датумом. Несмије бити у њима ни најмање погрешке, нити се дотични бројеви или слова смију брисати и другијем измјењивати. Књиге треба чисте држати са највећом помњом. Није доста да трговац каже: тај и тај дугује ми толико и толико, него треба да на темељу својијех трговачкијех књига чисто и бистро да докаже: и колико и зашто. Сви рачуни који нијесу у потпуноме реду у рачунској књизи без најмање погрешке или струготине, најтачније записати, незаслужују да се у обзир узму. За надзор да сваки трговац своје рачунске књиге у реду има, неби била сувишна, као што је то и у свим државама, једна мала такса, т. ј. на прам величини књиге, да се одмјери „бул“. Кад би се тачна контрола водила над сваким трговцем и његовијем радом, заиста неби био огроман број у Црној Гори назови трговаца; било би их мање, али би били трговци; трговина била би у трговачкијем рукама! Ово сам ја само побиљежио без закључка, јер изводити закључке, није у мени ред. Казаћу само: хоћетели да вам трговина буде корисна по Црну Гору, треба да трговци — буду трговци и... позор на дошљаке и скитнице!

— На 22 о. м. очекивао се у Одесу руски посланик у Цариграду, г. Нелидов. Он је имао проћ кроз Одесу на допуст у Петроград. Али пошто је био у Цариграду војени вапор „Эрикликъ“, који је одвезао грчку Краљици, то је г. Нелидов употребио ову згоду и отпутовао с реченим бродом у Севастопољ, гдје је приспио 21. о. м. У недјељу 22, наставио је г. Нелидов свој пут жељезницом до у Петроград.

Биће те читали у новинама, да је руска влада ријешила, да се у Савастопољу подигне војни пристан за ратно бродовље. Ушљед тога, воде се преговори између севастопољских консулата и руског министарства спољнијех послова, да се сви консули који су данас у Савастопољу у коју другу кримску варош премјесте. Овђе се говори поуздано, да ће се у Феодосији настанити сви консули који су до саде у Савастопољу живјели. Феодосија ће заузети мјесто Савастопоља, јер ће Феодосија постати важно трговачко пристаниште за трговачке бродове.

Послије мог прошастог дописа, нема у Одеси ништа особито да вам јавим. На одеској пијаци продата је овијех дана знатна количина шенице новог рода по 85 коп. а јечма по $54^1/_2$ коп. пуд. По званичноме извјештају извезено је из Одесе за границу од 1 јануара од 8 овог мјесеца: шенице 24.084,567; ражи 6.113,612; јечма 3.661,471; кукуруза 3.746,913; зоби85,223; муке шеничне 430,431; житни одпадака 101,714 пуда. Из Николајева извезено је за границу од 1 јан. до 1 јула: 12.139,640 пуда. У овом броју има 7.139,640 пуда шенице; 3.351,715 пуда ражи и 701,215 пуда јечма. Поклоните се мјесто мене гордоме Ловћену и вјерујте вашем

В.

ДОМАЋЕ ВИЈЕСТИ.

Цетиње, 3 августа.

(**Тужни помен.**) У сриједу 1 о. м. навршило се пунијех тридест година од када је крвничка рука прекинула драгоцјени живот у Богу почившег **Књаза Данила I** Зато оног дана као тужни помен преране и неочекиване смрти, држата је у саборној митрополитској цркви заупокојена света литургија и парастос. Служба је започела у 10 часова прије подне. Чинодјествовао је Вископреосвештени Г. Митрополит Митрофан, уз припомоћ свега цетињског свештенства. На божјој служби били су присутни: Њихова Височанства Књаз Господар и Књагиња Милена, Њихове Светлости Књаз Нашљедник Данило и Кнегињице Јелена и Ана са свитом, у потпуној гали; сви наши министри и великодостојници. чланови Великог Суда, све цетињске војене и грађанске власти и много побожног и оданог цетињског грађанства.

Нема Црногорца, који се овог дневa живо не сјећа зачетника свијех сретнијех успјеха овијех пошљеднијех година. Сјећају се Црногорци највишег ироја што га је црногорска мајка рађала. Зато и наш Узвишени владалачки Дом, и ове године као и прошлијех година, проведе тај дан у побожном сјећању на поборника нове славе црногорске. Мир праху Твојему, велики српски борче за српску правду и српски образ. Слава Ти вјечна.

(**Заћевица на граници.**) И ако обје владе, и књ. црногорска и цар. отоманска, чине све да се одржи мир на граници, ипак позор мјесних власти у Арбанији као да није довољан. Тако је прошле недјеље, у уторник, једна чета Малисора прешла нашу границу код Андријевице, смјерајући да убију Црногорца. Наша их стража опази, учини узбуну, те наши крајишници предусретну нападаче и побију се с њима. У том боју погинуо је један Црногорац, а Малисора петорица. Нападачи су сузбијени. Цар. отомански комесар, Тахир-паша, кренуо је из Берана с војском у Пљав и Гусиње, да ухвати и казни кривце и да утврди ред и мир. Наша влада такође употребила је све мјере да се избјегне сваки сукоб с Малисорима, као и то да строго испита узрок сукобу и да се кривци казне.

(**Наредба**). Ушљед званичног извјештаја ћ. к. поморске владе у Трјешћу, да се појавила колера у околини Меке на источној обали Црвеног Мора, наше министарство унутрашњих дјела, издало је управама црногорскијех лука наредбу, да сви бродови пролазећи Црвенијем Морем који дотакну коју од црвеноморскијех лука, буду подвржени строгом љекарском прегледу и стављени под санитетски надзор (контумацију) седам дана.

— Даље, ушљед говеђе болести (tifo bovino), која се појавила у неким мјестима провинције Тесалије у Грчкој, да предузму најстрожније мјере, недопуштајући увоз говеди живих или мртвих из зараженијех мјеста, а тако ни отпатке истих, као и све остале ствари које долазе у додир са овим.

(**Војничка вјежбања.**) О топцијској маневри која је прошлих дана била у Никшићу, војени министар Г. Вој. Илија Пламенац примио је од Г. Вој. Шака Петровића и бригадира Г. Јова Мартиновића најповољније извјештаје.

Батерија херцеговачке бригаде при гађању у ниншан, како пољскијем тако брдскијем топовима одликовала се у потпуном смислу ове ријечи: свак је остао изненађен — кажу извјештаји — овијем успјехом за кратко вријеме. Најважније је пак што гађање извршише просте артилеристи, јер њиховим старешинама бјеше наређено да стоје сасвим у даљини. Официри у команди и војници у извршивању заповједи, показаше највишу тачност. Господин војени министар одговорио је на извјештаје својим признањем било г. Бригадиру Мартиновићу као официрма и свим тобџијама који су при маневри учествовали.

(**Отац Рафаило Петровић.**) архимандрит у Високим Дечанима, дошао је прошле недјеље на Цетиње и гост је код Високопреосвештеног Г. Митрополита Митрофана.

(**Парастос.**) У помен четрдесетог дневa послије немиле погибије пок. командира Бошка Мартиновића, данас је држат у цркви Св. Јована у Баицама парастос, на којем су били, осим родбине и бајичкијех мјештана, многи пријатељи пок. Бошка са Цетиња и из другијех мјеста из Црне Горе.

(**Одликовање.**) Његово Височанство изволјело је одликовати Даниловим крстом IV степена г. Вилима Рајнера, заслужног предсједника пјев. друштва „Зоре“ у горњ. Карловцу. Његово ц. и кр. ап. Величанство Кесар изволио је допустити да г. Рајнер може примити и носити књ. црногорско одликовање.

Књижевност.

Примили смо на приказ:

П. Ровинскій: **Раскопка Древней Діоклеи**, произведенная по указанію и на счетъ Его Височества **Черногорскаго Князя Николая**. (От 22 го января до 11-го февраля 1890 г.) — С. Петербургъ, Типографія В. С. Балашева. 1890. Са једним литографским нацртом откопишта Дукље.

Гласник, српскога ученог друштва. Књига 71. Расправе и други чланци са двије графичне таблице. У Београду 1890. У штампарији краљевине Србије. На продају у књижарници В. Валожића.

(Преглед.) 1. Инглеска, француска и српска порота. Написао Ј. Ђ. Авакумовић. (Свршетак). 2. Стање јавне наставе у краљовини Србији за 1878 1879 школску годину. Са двије графичке таблице. Од Богољуба Јовановића (Крај). 3. Привредни ред и покрет у друштвеном и међународном животу. Од Владимира Јовановића. 4. Податци о аграрним односима хришћана у ослобођеним крајевима, округа топличког и врањског, за вријеме турске владавине. Од д-ра Милована Спасића. 5. Живот мајора Мише Анастасијевића. Написао М. Бан. 6. Прослава 50-годишњице књижевнога рада редовног члана Владимира Јакшића. Поздрав предсједникових, бесједа Чед. Мијатовића, отпоздрав слављеникових. 7. Изводи из записника и списак дарованих књига.

Примили смо и 30 број **Јавора** са овим садржајем:

Стеваву Синђелићу, пјесма од Вељка,

— Како се то живи у Соколовцу, прича Јоца Николајев ић. — Поз ђермом, пјесма Бошка Петровића. — Лотов цвијет, роман Марије Рођевичевне, с пољскога превео Рајко. — Јунак личи на сокола, пјесма од Радојице. — Постанак хришћанства, од Ц. У. Дренера. — Листак. — Књижевне биљешке. — Разно. — Нове књиге.

ЧИТУЉА.

† Иван Мажуранић

„Обзор“, од 4 коловоза, доноси на челу листа, у црном оквиру, овај тужни глас:

При закључку листа стиже нам потресна и прегорка вијест, да је Хрватска данас изгубила једнога од најумнијих и најодличнијих синова, што их новија повијест наша познаје,

Ивана Мажуранића, генијалнога и безсмртнога пјесника „Ченгић аге“ и незаборавнога бана хрватскога нема више међу живима.

Ова ће прежалосна вијест дубоко се коснути хрватских родољуба, који ће тешко моћи прежалити губитак тако феноменалног пјесника, разборитог државног и родољуба, који је кроз дуги низ година одлучно равнао кормилом Хрватске и био јој међу вођама у тешкој и народној борби за народни битак. Прак на нашем Парнасу би јаше одличан међу првацима на политичком пољу.

Ненадни губитак такова мужа непреболан је родољубима, претежак домовини, коју је данас у црно завио, издахнувши своју велику и безсмртну душу. Multis ille flebilis occidit!

Службене „Народне Новине“ од 5 коловоза доносе овај животопис великог покојника:

Иван Мажуранић родио се је на 11 коловоза 1813 у Новом у хрватском Приморју, гдје су му родитељи били сиромашни сељаци. Гимназију је учио на Ријеци, гдје га је особито завољео неки учитељ Шашар, бивши код ондјешњег губернија, јер је у Мажуранића већ за рана опазио напредан талент. Његовом потпором он је јако напредовао и научио изврсно мађарски, опет и пјесме је писао. Старији брат му Антун посла га на мудрословне науке у Сомботељ, гдје је тако сјајно напредовао, да су му сви професори и другови признали првенство и учинили га предсједником свог мађарског друштва.

Но све такове одлике не отуђише Мажуранића хрватској домовини. Баш у то вријеме, кад је Мажуранић боравио у Сомботељу, развио је Гај народни барјак препорода у Хрватској, а међу правима, који му се одазваше, био је Иван Мажуранић. Већ у другом броју Данице од г. 1835 читамо његову класичним метром писану оду „Приморац Danici“, а даљи бројеви садржају друге пјесме, које све засвједочавају, колике је озбиљне науке Мажуранић изучио и како се је он високим предметима заносио.

Г. 1836 поврати се Мажуранић у Загреб, гдје је почео учити права и положио одвјетнички испит. Као одвјетник настани се он у Карловцу, гдје је капиље, на 22 сриња 1841 положио присегу за сиротинскога оца, па је ту службу савјесно и одлучно обављао.

Ту у Карловцу је било, гдје је млади Иван Мажуранић уз своје званичне послове нашао још и толико времена, да хрватској књижевности и свому народу спјева најодличније своје пјесмотворе. Издавши још год. 1842 с побратимом Јаковом Ужаревићем „Њемачко-илирски словар“, да помогне оним, који би хтјели преводити с њемачкога у хрватски језик, или хрватски учити, мало за тим даде се на овећи пјеснички рад. Како је познато, 14 и 15 пјевање Гундулићева Османа или се је изгубило или га пјесник није ни написао. Почетком нашега вијека купио је Дубровчанин Петар Соркочевић да попуни тај мањак, па је спјевао оба пјевања, али је далеко заостао за Гундулићем, не ухвативши ни Гундулићева еда, ни његова духа, пити имајући довољно дара, да га складно опонаша и попуни. Када су млади Илири намјеравали издати „Матицом илирском“ „Османа“, запала је Мажуранића не по налогу, већ по нагону част, да попуни дјело Гундулићево. А како је он то учинио, знаде данас не само хрватски народ, већ и сав славенски свијет. Он је Гундулића тако складно попунио и тако у његовим облицима достигао, да је задивио своје земљаке.

Год. 1846 издао је покојни родољуб Хавличек с некијем књижевницима алманак „Искру“, која садржаје новела, пјесама и историјских чланака. У овој „Искри“ угледала је свијет Мажуранићева спска пјесма „Смрт Смаил аге Ченгића“, она славна епопеја „за крст часни и слободу златну“, која ће се док буде вијека и свијета и једнога Хрвата као најславнији споменик дизати над пепелом Ивана Мажуранића.

Не једно од најбољих, то је најбоље пјесничко дјело никло на славенском југу, дозрело у великом уму и племенитом срцу хрватском. Овај најкласичнији производ хрватске новије књижевности преведен је у све славенске, у галијански, њемачки и мађарски језик, а доживио је толико издања и латиницом и ћирилицом, колико ни једна хрватска књига.

Када је с годином 1845 започела у нашој домовини оштра политичка борба, спао је Иван Мажуранић у редове бораца, те је г. 1848 написао малу књижицу „Хрвати Мађаром“, у којој је умном апологијом разложио ону тријаду, коју је још од конца минулог вијека озвањала Јевропом: „Слобода, једнакост, братинство!“ Осим тога писао је и политичке чланке за „Славјански југ“, који је коловоза 1848 почео излазити у Загребу под уредништвом Драгојла Кушлана и Николе Крестића.

У сабору исте године у Загребу држаном, био је он послаником опћина Цвјетковић и Драганић, које су га без његова знања изабрале. У одбору, који је имао под предсједништвом Мирка Лентулаја прегледати вјеродајнице, налазимо и Ивана Мажуранића. Он састави красну представку у којој бијаше јасно описан наш однопај напрама осталим Словенима. Будући је већ била готова друга представка, породило се је питање, којој да се даде предност; но на предлог Метела Ожеговића буде одлучено, да се обје представке стопе у једну, а тај посао да обави Иван Мажуранић. Он бијаше и међу одборницима, којима бијаше наложено, да израде основу за будућу владу, за уређење сабора, а с братом Антуном бијаше и у одбору за најпотребитије школске реформе.

Г. 1849 био је у Бечу чланом оне хрватске депутације, која је имала ондје судјеловати при новој организацији монархије. Већ слиједеће г. 1850 поста генералним прокуратором за Хрватску и Славонију, а мало за тим и државним надодвјетником, коју је службу обављао читавих десет година, за све вријеме абсолутизма.

Кад је диплом од 20 листопада 1860 повраћен устав, био је Мажуранић чланом банске конференције, гдје се истакнуо не само као одличан и класичан већ и као либералан говорник. Његова класична представка на краља била је сигурно поводом, да је Иван Мажуранић именован 31 просинца 1860 предсједником дворскога дикастерија, а кад је овај преустројен, именован је г. 1861 првим хрватским канцеларом. У том својству изабра помоћником и подканцеларом побратима Франу пл. Житровића, кога недавно укопаше.

Мужуранић је г. 1861 био чланом сабора те је заговарао споразумак Хрватске с Угарском на темељу антономије политичко-административне, судбене и школске. Када ни сабор од год. 1865 није могао ријешити овога питања, одступи Мажуранић 1 студенога 1865 и пође у мир. Као канцелар га замијени покојни Милан барон Кушевић.

Избори од године 1871 прибавише и Мажуранићу мандат у Беловару, те је он г. 1872—3 био и предсједником хрв. сабора, а пошен повјерењем странке именован би 20 рујна 1873 и хрватским баном, пошто је ревидирана нагодба. Банску је част обнашао Мажуранић до 21 вељаче 1880, кад је Њег. Величанством у милости ријешен те части.

Најзнатнији моменат његова бановања био је у отварању хрватског свеучилишта, 19 листопада 1874.

Од 10 година живио је Мажуранић у Загребу на миру, примив само једном за кратко вријеме г. 1885 саборски мандат за Нови, али се не истичући.

Додатак III.

Објашњење главних трошкова показаних у рачуну комитета.

(Продужење.)

В). Под рубриком „Куповање жита“:

Свота од 114373 ф. 38 н. потрошена је на куповање жита (кукуруза) које се је давало радницима на Никшићком и Рјечко-Подгоричком путу. Ово жито налазило се је на расположењу Владе, која га је и дијелила народу уз особите (модре) биљете са надписом „Цетињски Добротворни Одбор“. Пошто се жито по реченим биљетима из државних магазина раздало народу, онда исти биљети враћени су у Комитет, који је о њима тачан рачун води. Жито је Комитет куповао у државним магазинима; а кад га је ту нестало, онда га је Комитет за свој рачун наредио из Одесе.

Г). Под рубриком „Куповање меса и соли“:

Радницима који се нијесу могли вратити својим кућама те су били приморани да остану на линији пута за вријеме Васкрсних празника, куповало се је: месо и со, и потрошило се је 1796 ф. 72 н. на шљедећи начин:

1) да се купи и преда на мјесто 2296 кл. соли . . .	146 ф. 60 н.
2) да се купи и преда на мјеста 5045 кл. меса . . .	1463 ф. 12 н.
3) дано у помоћ гладнијем Подгоричанима	40 ф. — н.
4) десеторици настојницима за састављање протокола . .	22 ф. — н.
5) писарима, који су дијелили храну радницима на путу .	83 ф. — н.
6) разним особама за ситне трошкове	12 ф. — н.
7) десеторици жандара у Подгорици	30 ф. — н.
Свега	**1796 ф. 72 н.**

Д). Под рубриком „Откуп стоке“.

1) Свота од 6599 ф. била је потрошена на откуп стоке онијех Црногораца, који су се спремали да се иселе у Србију и које је влада уставила у Књажевини, — на ови начин:

	челади	фиорина	новч.
Колашин	118	350	—
Ускоци	52	178	—
Пива (Вас. Ћачића)	228	725	—
Језеро-Шаранци .	109	350	—
Пива (Об. Никовића)	412	1278	—
Доња Морача . .	26	99	—
Ровци	72	240	—
Поља	63	237	—
Спуж	160	415	—
Речине	40	141	—
Горња Морача . .	49	168	—
Забрдека	26	99	—
Полимље	57	202	—
Краље	10	50	—
Коњух	93	314	—
Трепча	110	342	—
Велика	111	370	—
Лијева Ријека . .	39	148	—
Бјелопавлићи (Т. Д.)	43	127	—
„ (Ј. Б.)	22	81	—
Дробњак	236	652	—
	2076	**6566**	—
Кап. Малину за радоко комитета .	—	10	—
Жандарима у Подг.	—	11	—
Мартину посланику комитета . . .	—	12	—
	Свега	**6599**	—

Ова је сума била предана капетанима на руке, и за сваку капетанију били су састављени засебни протоколи у којима је било забиљежено име свакога коме се је давала новчана помоћ да купи стоку и колика је била ова помоћ. Комитет је препоручио капетанима да би пазили да са даним новцима сваки само стоку купује.

2). Своту од 894 ф. 84 н. комитет је дао најсиромашнијим Црногорцима које је Влада уставила у држави, и који при исељивању нијесу имали ни стоке ни земаља. Од ових новаца дио од 231 фиор. био је дат за 35 фамилија из Велике, 59 фиор. болесницима у болници; 100 ф. за двије фамилије које су се вратиле из Србије; остало се је раздијелило појединцима и фамилијама у присуству Комитета.

3). Свота од 113 ф. 14 н. потрошена је комитетом у Подгорици и то за путне и друге трошкове од 25/IV до 1/V 1890 г.

Е). Под бр. 8 рачуна од 2 јуна у расходу забиљежено је: „Послато Црногорцима у Србију 1859 ф. 42 н.“ Из овијех новаца 1709 ф. 42 н. били су послани од Кијевског Славенског Благотвор. Друштва да се помогну сиромашнији Црногорци који су се у Србију преселили. Услед овога, Комитет је спремио ту суму у Биоград на име Високопреосвештеног Српског Митрополита Михајила, који је јавио Комитету да је новце употребио на сврху опредијељену даривагељима. Осталих 150 ф. Комитет је дао двама који су пратили исељенике у Србију и који су се повратили натраг у Црну Гору.

НА ЗНАЊЕ.

Госп. Арса Пајевић из Новог Сада изволио ми је послати 90 ком. књижица: „Митрополит Црногорски Висарион Љубиша“, коју је написао јеромонах Дионисије Миковић управ. ман. Бање са жељом, да би се наше парохијално свештенство у Црној Гори са животом свога племенитога митроносца упознало; а тако исто послао је и неколико комада слика Љубишиних у великом формату на дебелом картону, да би се све ово међу свештенике распродало ради исплате штампарских трошкова. Књижица-животопис кошта 34 а слика 22 новч., које сам предао књижари г. Марка Иванишевића на Цетињу са препоруком, да их знанцима и пријатељима покојниковијема по означеној цијени распродаје.

Цетиње, 1 августа 1890.

Ф. Радичевић.

ПОЗИВ НА ПРЕДПЛАТУ.

БАЈО ПИВЉАНИН

ДРАМА У ПЕТ ЧИНОВА.

Цијена 1 фор. и 20 нов. или $2^1/_2$ динара.

Умољавају се сва она господа и општине којима су послате листе позивнице, као и остали љубитељи српске књиге, да би похитали са пошиљањем предплате, јер данас улази књига у штампу. До сада је стигло: Из Мостара фиор. 34 60 нов.; из Пиве ф. 100 и 80 нов.; из Подгорице фиорина 15 и 60 новчића, од појединих личности, са стране и из унутрашњости фиор. 16 и 60 нов. Дакле свега је досле стигло фиор: 167 и 60 новчића. Уздам се да ће и друга лица и општине српске слиједовати наведеном примјеру, да би се штампарија на вријеме исплатила и књига предплатницима послала.

Цетиње, 21 јула 1890.

Видак Отовић,
Учитељ.

ОБЈАВА.

Констатовало се, да је имање овдашњег трговца Вука Јокичина Мартиновића презадужено.

Због тога је ријешено да се на јавном пиканту прода његово имање, које се састоји из двије куће које се налазе у овој вароши.

Виша кућа Вука Јокичина Мартиновића која је на главној улици на доњи бој има велики и пространи дућан са магазином и складан ходник; на горњи бој, има четири камаре т. ј. с лица двије а озада двије, а на најгорњи бој т. ј. под кров двије камарице, доста простране и зидом ограђене, башчу а у њој бунар, кужину тичући се куће и шталу за два коња, изашла је до данас на цијену од ф. 7,900.

Мала кућа исто у главној улици између кућа Пеја Новакова Команина, дугачка 3 метра и 86 центиметара.

На доњем бој има дућан с магазином; на горњи бој има с лица једну камару више дућана а другу више магазина; позади куће има кужину и тезу за дрва изашла је до данас на цијену од фиор. 918. —

На предлог подписате Управе сланви В. Суд број 1795. од 24. Јула ов. год. изволио је одредит рок за продају речених кућа 15. Септембра ове године.

Сви они, који би жељели ма коју од речених кућа купит имају се лично или писмено до одређеног дана пријавити којег ће се дана уступит оном који највишу цијену понуди.

Број 307.

Цетиње, 25 маја 1890.

УПРАВА ВАРОШИ ЦЕТИЊА.

ОГЛАС.

Никола Петров Петричевић-Ујановић с Цеклина, има двадест година да је отишао из Црне Горе. Пошљедњи глас од њега ми је дошао отрагу 4 године из Панчева. Молим свакога који би за њега дознао да ми јави на уредништво „Гласа Црногорца“.

Лука Петров Петричевић-Ујановић.

НА ЗНАЊЕ.

Моју нову кућу, постојећу у Иванбеговој улици, дајем **из слободне руке** под најам (афит,) за једну или више година дана под повољним условима. Кућа је сасвијем нова и укусно рађена; има на горњем спрату 4 зрачне и простране собе, а на доњем спрату 3, собе и кујњу. Под кров има пространу собу за оспреме и спавање млађих.

Уз ову кућу ограђена је једна пространа кућа поземљуша, која је тако, уређена да може послужити за оспрему дрва за прање и сушење ртетнине (робе) и за магазин кутњи. —

Кућу једну и другу краси пространа башча засађена разним воћем.

Ко би желио исту кућу најмити, нека се изволи потписатоме пријавити.

Цетиње 31 Јула 1890.

(1—4) **М. Мартиновић.**

ОДГОВОРИ УРЕДНИШТВА

Госп. Крунославу Херуцу. — Петроград. У Петрограду имамо нашег старог дописника, који кад је што важно, редовито нас извјештава. Вами дакле благодаримо.

Уредник и издавалац **Божо Новаковић.**

У књ. црног. државној штампарији.